

TRES DIES D'ABRIL

ÍNDEX

1. Introducció.....	1
2. Per començar.....	3
3. La Dictadura de Primo de Rivera.....	6
4. Tres dies d'abril: La Proclamació de la II República a Catalunya.....	8
5. Per acabar.... alguns aspectes de l'obra política de La II República.....	14

1. Introducció

El quadern que presentem és una proposta d'activitats al voltant de l'Exposició *Tres dies d'abril* que, en motiu del 90è aniversari de la Proclamació de la República, presenta el Memorial Democràtic. Aquesta exposició pretén, amb la presentació de fotografies extretes de diferents arxius municipals i comarcals, mostrar quin va ser l'ambient popular en aquelles dates: un ambient d'eufòria popular i de suport a un règim que era rebut amb un sentiment d'esperança per fer realitat tots els somnis llargament ajornats.

La proposta va dirigida principalment als alumnes de 2n de batxillerat tot i que hi ha força materials que es poden treballar a 4t d'ESO. De ben segur que les activitats plantejades podran ser contestades pels alumnes dels diferents nivells, tot i que l'aprofundiment i la reflexió sobre els fets històrics no seran els mateixos. Si a 4t d'ESO la visió de la proclamació de la II República estarà contextualitzada en una Europa plena de tensions per la crisi de 1929 i l'aparició dels totalitarismes amb l'arribada al poder d'Adolf Hitler al gener de 1933, a 2n de batxillerat el focus està posat en l'aprofundiment dels fets històrics del moment: des de la pròpia proclamació a les diferents reformes dels governs de la II República i a les seves contradiccions.

El quadern es divideix en 4 apartats:

En l'apartat **Per començar....** es presenten un seguit d'activitats de **contextualització** de la proclamació de la II República en el marc de la Història d'Europa i del món occidental. L'observació dels **eixos cronològics** presentats pot ser una eina útil per a la comprensió dels diferents períodes i del moment històric de la pròpia proclamació. En aquest apartat també introduïm una sèrie de qüestions relacionades amb les **diferents ideologies** més rellevants de l'època i que van incidir de manera molt directa en l'esdevenir del II República. Aquestes qüestions només pretenen clarificar el panorama ideològic de l'època, prou complicat per als alumnes. Un tercer element a treballar és la **diferenciació entre els conceptes d'Estat unitari i Estat federal**, tant importants en la pròpia definició del republicanisme.

En l'apartat **La Dictadura de Primo de Rivera** les activitats pretenen portar als alumnes als antecedents històrics, al punt de partida. La contraposició dels conceptes Dictadura versus Democràcia n'és un punt essencial.

En l'apartat **Tres dies d'abril: La Proclamació de la II República a Catalunya** les activitats es plantegen a partir de l'observació de diferents fotografies que conformen l'exposició *Tres dies d'abril*. La fotografia és una font primària que, sens dubte, té un lloc principal en el treball de contextualització històrica i anàlisi del passat. A més, en un món on la imatge i els recursos audiovisuals han pres un protagonisme tant rellevants, la utilització d'aquest tipus de font històrica se'ns presenta com a una eina imprescindible de l'anàlisi històrica. Presentem l'anàlisi de **7 fotografies**, cadascuna amb l'anàlisi d'un aspecte diferent del moment històric:

- **Foto 1 i 2:** l'objectiu és que els alumnes situïn la proclamació de la República en el context històric així com que aprenguin quins eren els principals elements simbòlics del nou règim.
- **Foto 3 i 4:** els alumnes hauran de triar una fotografia d'una localitat propera o que els hagi captat la seva atenció i, a partir de l'observació, posin en relleu el moment del fet històric.
- **Foto 5:** les fotografies i el text proposat ens permeten introduir-nos en la disparitat de proclamacions del 14 d'abril de 1931. Saber veure la diferència i el valor de les paraules i el conceptes implícits en cadascuna d'elles n'és l'objectiu principal.
- **Foto 6:** les activitats proposades tenen com a objectiu posar en relleu el paper de Manuel Azaña en aquest període i destacar la seva figura com a una de les més rellevants de l'època.
- **Foto 7:** l'anàlisi d'aquesta fotografia i del text té com a objectiu visualitzar la conquesta de drets que va significar la II República i la lluita per a aconseguir-los. La manca del dret de vot de les dones n'és l'eix vertebrador.

En l'apartat **Per acabar.... alguns aspectes de l'obra política de la II República** presentem un seguit d'activitats que han de portar als alumnes a un aprofundiment molt més important del període. L'objectiu de les activitats proposades és obrir camí a l'estudi de les diferents reformes aplicades pel govern de Manuel Azaña i dels fets històrics més importants del període que, de ben segur, han de ser estudiats a partir de nous materials.

2. Per començar...

La proclamació de la II República no és un fet aïllat del moment històric que es vivia a Europa i a Espanya a la primera meitat del s. XX. A Europa, s'havien anat consolidant unes tendències que portaven al continent a una època de gran inestabilitat emmarcada entre dues grans confrontacions bèl·liques.

La victòria dels aliats el 1918 semblava haver consolidat els règims democràtics parlamentaris, però a partir de la crisi econòmica del 1929, l'atur forçós, la inflació, la ruïna de les classes mitjanes i la minva general del poder adquisitiu van exacerbar les tensions socials i feren trontollar la fe en aquell sistema polític que semblava una conquesta irreversible del món contemporani.¹

↔ **Observa aquest eix cronològic de la història europea i del món occidental durant la primera meitat del s. XX:**

CONTEXT INTERNACIONAL		
1914 - 1918 1a Guerra Mundial	1919 - 1939 Europa entreguerres Crisi de la democràcia i auge dels totalitarismes	1939 - 1945 2a Guerra Mundial
• 1917 Revolució Russa • 1919 Tractat de Versalles	• 1918 República de Weimar • 1920 Fundació Partit Nacionalsocialista dels Treballadors • 1921 Fundació Partit nacional Feixista • 1922 Marxa sobre Roma. Mussolini al poder • 1929 Gran Depressió • 1933 Hitler és proclamat canceller • 1934 Führer i Canceller III Reich • 1935 Itàlia ocupa Albània i Etiòpia • 1936 Itàlia i Alemanya intervenen en la Guerra Civil a Espanya • 1936 Creació de l'eix Roma-Berlín • 1936 Pacte Antikomintern • 1936 Pacte Germanosoviètic • 1937 Japó ocupa Xina • 1938 Alemanya ocupa Àustria • 1939 Invasió Txecoslovàquia • 1939 Invasió Polònia. Comença la II Guerra Mundial	• 1939 Invasió Polònia. Comença la II Guerra Mundial • 1941 Pearl Harbor • 1942 Batalla Stalingrad • 1944 Desembarcament Normandia • 1945 Bombes atòmiques Hiroshima Nagasaki • 1945 Fi de la guerra a Europa

a. Situa la proclamació de la II República a l'eix cronològic

b. En quina etapa de la història d'Europa es troba la proclamació?

1. Duch Plana, Montserrat: *República a Catalunya: Ciutadania i autogovern*. p.11

c. És una etapa de tensions polítiques i socials? Justifica la resposta

↔ Ara observa l'eix cronològic de finals del s. XIX i principis del s. XX de la història d'Espanya:

MONARQUIA BORBÒNICA 1875-1931			
RESTAURACIÓ BORBÒNICA 1875-1923		DICTADURA PRIMO DE RIVERA 1923-1930	
Consolidació sistema de la Restauració 1875-1898	Crisi de la Restauració 1898-1923	Directori Militar 1923-1925	Directori Civil 1925-1930
- Desembre 1874 Proclamació d'Alfons XII 1876 Constitució 1876 Fi de la III Guerra Carlina 1879 Inici Guerra Chiquita Cuba 1879 Fundació PSOE 1885 Mort Alfons XII 1885 Pacte del Pardo 1885 Regència Maria Cristina 1885-1902 1890 Sufragi Universal Masculí 1895 Guerra Cuba 1896 Insurrecció Filipines 1898 Pau de París 1898 Crisi del 98	1899 Tancament de Caixes 1901 Creació de la Lliga Regionalista 1902 Monarquia Alfons XIII 1905 Fets del Cu-Cut 1906 Llei de Jurisdiccions 1906 Solidaritat Catalana 1907 Solidaritat Obrera 1909 Desastre Barranco de los Lobos 1909 Setmana Tràgica 1910 Fundació CNT 1912 Assassinat Canalejas 1914 Mancomunitat de Catalunya 1917 Crisi del 1917 1918-20 Trienni bolxevic 1919 Vaga de la Canadenca 1919-23 Pistorisme 1921 Assassinat Dato	1924 Fundació Unió patriòtica 1925 Desembarcament Alhucemas 1925 Suspensió Mancomunitat 1926 "La Sanjuanada" 1926 Fet de Prats de Molló 1927 Fundació FAI 1928 Fundació FUE (oposició universitària) 1929 Exposició Universal Barcelona	1930-31 La Dictablanda - General Dámaso Berenguer - Almirante Aznar 1930 Pacte de Sant Sebastià 1931 Eleccions municipals

GOVERN PROVISIONAL Febrer - juliol 1936	BIENNI REFORMISTA Juny 1931 - novembre 1933			BIENNI CONSERVADOR Novembre 1933 - febrer 1936		FRONT POPULAR Febrer - juliol 1936
1931		1932	1933	1934	1935	1936
	PRESIDENT DE LA REPÚBLICA NICETO ALCALÁ ZAMORA					MANUEL AZAÑA
· Abril eleccions municipals · 14 abril. Proclamació de la República · 28 juny. Triomf electoral de La coalició d'esquerrers	· 9 desembre 1931. Aprovació de la Constitució · Maig 1932. Avalots anticlericals · Agost 1932. Cop d'Estat de Sanjurjo · Setembre 1932. Llei de Reforma agrària · Gener 1933. Insurrecció Casas Viejas · Març 1933. Creació de la CEDA · Octubre. Fundació Falange Española · Novembre. Triomf electoral del centre dreta · Sufragi femení			· Desembre 1933. Govern de Lerroux (Partit Radical) · Octubre 1934. La CEDA al govern · Fets d'Octubre · Octubre 1935. Escàndol de l'estraperlo. Dimissió de Lerroux		· 16 febrer. Triomf electoral Front Popular · juliol. Assassinat del tinent Castillo i de José Calvo Sotelo · 17 juliol. Inici de la Insurrecció militar
GENERALITAT PROVISIONAL Abril 1931 - setembre 1932		F. MACIÀ PRESIDENT GENERALITAT	LL. COMPANYYS PRESIDENT GENERALITAT	SUSPENSIO DE L'ESTATUT	LL. COMPANYYS PRESIDENT GENERALITAT	
· Març 31. Fundació ERC · 14 abril. Proclamació de la República catalana · Abril. Govern Provisional. Recuperació Generalitat · Gener 1932. Aixecaments anarquistes Alt Llobregat · Setembre 1932. Aprovació de l'Estatut a les Corts · 20 novembre 1932. Eleccions al Parlament			· Abril 1934. Llei de Contractes de Conreus · Juny 1934. Llei de conreus inconstitucional · 6 octubre. Companys proclama la República Catalana · Fets d'octubre · Setembre 1935. Fundació POUM		· 16 febrer. Restabliment Generalitat	

a. Situa cronològicament la II República

b. Després de quin període es va proclamar la II República?

c. Quin fet històric posarà fi a la II República?

d. Creus que la II República és un moment de trencament amb els períodes anteriors de la història d'Espanya? Per què?

Alguns historiadors han caracteritzat el s. XX com el segle de les ideologies. La primera meitat del s. XX va albirar el naixement d'algunes ideologies molt importants en el conjunt de creences i actituds polítiques del homes i dones d'aquella època. Algunes ideologies havien nascut en èpoques anteriors, però no per això van tenir un paper secundari.

↔ **Caracteritza amb un element essencial les següents ideologies pròpies d'aquesta època i escriu el nom d'algun teòric de cada ideologia:**

- liberalisme:

- socialisme:

- comunisme:

- anarquisme:

- feixisme:

- catalanisme:

La II República no hauria estat proclamada sense la lluita i la persistència dels homes i dones que defensen el seu republicanisme. *La visió del món que compartien els republicans era idealista i d'arrel il·lustrada en el progrés i els beneficis que aquest aportaria a la humanitat sencera. El projecte republicà fou gairebé sempre de naturalesa democràtica.*

El republicanisme contenia i disposava d'un conjunt de símbols i de rituals públics: la bandera tricolor; el principal himne el constituï la versió catalana de La Marsellesa, deguda a Josep Anselm Clavé; les modalitats de presència al carrer eren desfilades cíviques, amb els estendards de les societats desplegats davant les multituds o aplecs no molt allunyats de la formalitat de les processons i les trobades catòliques. Compartien la tendència a fer de la monarquia un diàbulus ex machina, els Borbó eren la gran barrera en el camí de la modernitat. (...) Curiosament, una cultura política que volia crear un nou actor col·lectiu –el poble– basant-se en una promesa de futur –democràcia i reforma– no podia sinó crear i cultivar la memòria d'un passat compartit –el del combat contra la monarquia, contra els poderosos i els tirans, contra el centralisme i l'obscurantisme d'inspiració catòlica. La llarga durada dels valors republicans a la Catalunya contemporània rau en el seu interclassisme.²

Un dels conceptes que dividien els propis republicans era la forma d'Estat que defensaven. De manera general, es dividien entre republicans unitaris i republicans federals.

- a. Busca i escriu quina diferència hi ha entre la defensa d'un Estat unitari i un Estat federal des de l'òptica del republicanisme.

3. La Dictadura de Primo de Rivera

El 13 de setembre de 1923, el Capità General de Catalunya, Miguel Primo de Rivera dirigeix un cop d'estat que acaba amb el sistema polític de la Restauració i imposa una dictadura militar. El cop que comptava amb el beneplàcit del rei Alfons XIII i la majoria de l'exèrcit tenia també el suport de la classe dominant, inclosa la burgesia catalana.

Les causes que justificarien el cop d'estat caldrà buscar-les en la profunda crisi de la Restauració especialment després de la crisi del 1917 i l'esclat del pistolisme arran de l'èxit assolit per les forces obreres a la vaga de la Canadenca el 1919. No menys important va ser l'impacte de la nefasta política colonial en terres del Marroc especialment després del desastre d'Annual que va donar peu a l'Expedient Picasso, resultat d'una investigació parlamentària, en el qual la monarquia quedava absolutament compromesa.

². Ibid: pàg. 3

Com a tercer factor, i no menys important, hi hauria l'auge dels nacionalismes “perifèrics” i en especial el cas de Catalunya on s'havia desenvolupat una campanya en favor de l'autonomia política amb la presentació d'un projecte d'estatut d'autonomia a les Corts espanyoles el gener-febrer de 1919. L'auge del nacionalisme català va despertar una forta campanya anticaltanista i donar peu a l'argumentació del perill que vivia la unitat d'Espanya.

Tots aquests arguments s'han de situar a més en el context internacional. El descrèdit del sistema democràtic arreu i l'arribada de Mussolini al poder el 1922 abonaren el terreny per l'aventura dictatorial a Espanya.

↔ **Busca a l'hemeroteca del diari *La Vanguardia* de Barcelona del dia 13 de setembre de 1923 (pàg. 18), el *Manifiesto* del General Primo de Rivera dirigint-se *Al país y al Ejército*. Llegeix atentament els 3 primers paràgrafs i contesta les següents preguntes:**

a. Argumenta a partir del text com justifica Primo de Rivera el cop d'estat

b. A què es refereix en el fragment: “nos ofrecen el cuadro de desdichas e inmoralidades que empezaron el año 98 y amenazan a España con un próximo fin trágico y deshonoroso”?

c. Relaciona els arguments que exposa Primo de Rivera amb el text explicatiu d'aquest apartat i comenta amb més detall dues de les causes que consideris més importants.

d. Valora la frase: “Este movimiento es de hombres: el que no sienta la masculinidad completamente caracterizada, que espere en un rincón, sin perturbar los días buenos que para la patria preparamos”.

e. Explica què és un cop d'estat i una dictadura. Què implica en contraposició a la democràcia?

La Dictadura de Primo de Rivera va tenir dues fases diferenciades. En primer lloc un Directori Militar (1923-25) durant el qual el govern és controlat exclusivament pels militars i una segona fase, Directori Civil (1925-30), on el govern està en mans de la Unión Patriòtica.

Les polítiques que es van desenvolupar al llarg d'aquests anys es caracteritzen per una política anticatalanista que implica la dissolució de la Mancomunitat així com la repressió a la llengua i la cultura catalana (*Decreto contra el separatismo*, setembre de 1923).

A nivell econòmic s'imposa una política intervencionista que suposa un increment del proteccionisme al mateix temps que es desenvolupen els sectors de béns d'inversió. Es produeix la nacionalització d'empreses de sectors claus, es creen grans monopolis (Campsa, Telefònica...) i es fan grans inversions en obres públiques (carreteres, ponts embassaments etc.).

La dictadura imposa una forta repressió contra el catalanisme i molt especialment contra el moviment obrer lligat a l'anarquisme i comunisme.

A partir de 1929, es produeix un augment important de l'oposició, així com una crítica a la política econòmica desenvolupada i un cert distanciament d'alguns sectors militars. Finalment la pèrdua de confiança del rei farà que el gener de 1930 Primo de Rivera dimiteixi i s'exiliï a París. Comença, llavors, l'anomenada “dictadura blanda” amb el nomenament del general Dámaso Alonso com a president d'un nou govern. Comença aquí l'intent de la Monarquia de retornar al sistema de la Restauració anterior a la dictadura.

↔ Busca les declaracions del General Primo de Rivera al diari *El Sol* de Madrid publicades l'any 1925. Les pots trobar, per exemple, a la diapositiva 12 d'aquesta presentació:

<https://es.slideshare.net/jmap2222/tema-4-la-dictadura-de-primo-de-rivera>

Ara, contesta les següents preguntes:

- a. Comenta dues idees que et semblin importants d'aquest text.

- b. Quina idea té el rei dels partits polítics i del parlamentarisme?

- c. Quin concepte té el Rei (segons el text) de la política i com veu la dictadura?

- d. Relaciona aquests arguments amb el context polític internacional del moment.

La "DICTABLANDA" (1930 –1931). Govers militars de transició

Després de la dimissió del general Primo de Rivera, un nou govern militar té la finalitat, sota la voluntat de la monarquia, de restaurar el sistema constitucional i recuperar així el model polític anterior. No obstant això, es trobarà amb la negativa de tota l'oposició que no accepta la figura del monarca com a garantia i promotor del retorn a la democràcia. L'agost del 1930 l'oposició signa el Pacte de Sant Sebastià pel qual es va pactar una estratègia comuna per tal de proclamar una República.

- a. A quins pactes van arribar tots els partits de l'oposició a la Dictadura l'agost de 1930 en l'anomenat Pacte de Sant Sebastià?

b. Explica què s'entén per República. Què té de diferent respecte la Monarquia?

c. Per què la Dictadura, que surt en defensa de la Monarquia, acaba arrossegant aquesta institució en la seva caiguda?

4. Tres dies d'abril: La Proclamació de la II República a Catalunya

Et proposem fer un petit recorregut per algunes de les imatges de l'Exposició. Localitza-les en els diferents panells i contesta les següents preguntes:

↔ Foto 1

Celebració amb motiu de la proclamació de la República a la Plaça Sant Jaume de Barcelona, 15 d'abril de 1931. Josep Maria Sagarra i Plana/AFB

La gorra frígia cobria una dona esvelta, decidida i de mirada clara. Al cap i a la fi, des d'un primer moment els republicans catalans se saberen partícips del pensament lliure, de la democràcia europea i americana, del combat universal pel triomf de la llum sobre l'obscurantisme de la batalla per la fi dels privilegis i la conquesta d'un ordre social presidit pels valors de justícia i d'aquells que recollia el tríptic revolucionari: llibertat, igualtat i fraternitat.³

3. Ibid: pàg. 3-4

a. Descriu breument la fotografia.

b. A quin moment de la història d'Europa ens porta el text?

c. Per què creus que la República es relaciona amb La Marsellesa i La Internacional?

↔ **Foto 2**

Manifestació de celebració amb motiu de la proclamació de la República a Barcelona.
Brangulí/ANC

En algunes fotografies apareix la bandera de la República:

a. Quins colors té la bandera de la República? És diferent de l'actual bandera d'Espanya? Podries indicar el significat del nou color de la bandera?

b. Explica breument el significat de l'actual bandera d'Espanya

↔ **Foto 3**

Escull una fotografia de la localitat més propera al teu domicili o que t'hagi cridat l'atenció de l'Exposició i contesta les següents preguntes:

a. Descriu breument la fotografia. Quina ciutat apareix a la imatge?

b. Relaciona la fotografia amb un text de l'Exposició a on s'expliqui el clima que es va viure en aquells moments.

c. Què va representar la Proclamació de la II República per a amplis sectors de la població de l'època?

d. Busca a l'Exposició la fotografia a on es pot observar un retrat d'Alfons XIII pel terra. Per què creus que és a terra? Quin significat creus que té?

↔ Foto 4

A l'Exposició apareix la celebració de la proclamació de la República a molt llocs de Catalunya. Seguint amb la fotografia escollida en l'exercici anterior o bé triant-ne una de nova, indica:

a. Quina localitat has triat? Per què?

b. Descriu la fotografia (si és una nova fotografia).

c. Hi apareix algun personatge rellevant?

d. Destaca si apareix algun element que indiqui l'alegria del moment.

e. Investiga breument com va ser la proclamació de la II República a la localitat triada.

↔ Foto 5

Proclamació de la República: Francesc Macià es dirigeix a la multitud des del balcó del Palau de la Generalitat a la Plaça Sant Jaume. 14 d'abril de 1931. Josep Domínguez/AFB

Proclamació de la República. Lluís Companys al balcó de l'Ajuntament de Barcelona, acompanyat de membres del partit. J.M. Sagarra, LL. Torrents/AFB

a. Descriu breument les fotografies.

b. Llegeix aquest text i contesta:

Per a tot Espanya l'adveniment de la República va obrir un temps d'esperança popular: esperança de justícia social i de participació efectiva en la vida política. Però per a les nacionalitats històriques, Catalunya, el País Basc i Galícia, va ser, a més, una porta oberta a l'esperança autonòmica. A Catalunya no tots els ciutadans tenien les idees prou clares. (...) El canvi d'horitzons va venir quan a un quart de tres Francesc Macià, des del mateix balcó, proclamà «l'Estat català sota el règim d'una República Catalana que lliurement i amb tota cordialitat anhela i demana als altres pobles d'Espanya llur col·laboració en la creació d'una confederació de pobles ibèrics i està disposada al que sigui necessari per alliberar-los de la monarquia borbònica» (...)

L'audàcia de Macià en convertir en nacionalista la proclama merament republicana de Companys i crear així un fet consumat, quan encara no hi havia un Govern republicà a qui hagués de demanar l'autonomia o que li pogués atorgar. Això no va passar ni a Euskadi ni a Galícia, que haurien de començar a negociar des de zero.⁴

⁴ Ibid: pàg 12 -13

1. Relaciona el text amb les dues fotografies anteriors.
2. Què va proclamar Lluís Companys el 14 d'abril de 1931? Què va proclamar Francesc Macià el mateix dia? Creus que les dues proclames eren molt diferents? Raona la resposta.
3. Quina conseqüència va tenir la proclama de Francesc Macià en l'esdevenir de la República?
4. Francesc Macià i Lluís Companys eren del mateix partit? De quin partit eren? Quan es va fundar? A quins sectors polítics aglutinava?

↔ Foto 6

En aquesta i altres fotografies pots veure a Manuel Azaña. Contesta les següents preguntes:

Visita oficial a Girona del president de la Generalitat Francesc Macià i del president del govern Manuel Azaña. Desembre, 1931.
Ajuntament de Girona. CDRI (Josep Maria Sagarra)

- a. Qui era aquest personatge?
- b. De quin partit polític era el màxim representant?
- c. Quin càrrec va ocupar en el primer govern de la República?
- d. És el mateix ser el President de Govern que el President de la República ? Per què?
- e. Destaca breument el paper de Manuel Azaña al llarg d'aquest període.
- f. Quin paper va jugar Manuel Azaña en l'aprovació de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya de 1932?

↔ Foto 7

Recollida de signatures a la Rambla de Barcelona per part dels ciutadans recolzant l'Estatut d'autonomia català, el 2 d'agost de 1931. Josep Maria Sagarra i Plana /ANC

Aprovació Estatut d'Autonomia de Catalunya

La Generalitat va acabar de complir la seva part del tracte amb gran celeritat. El text de l'Estatut de Núria va ser sotmès a referèndum popular, que es va celebrar el 2 d'agost després d'una intensa campanya patriòtica. El resultat no podia ser més clar: va votar el 75% del cens i el sí va obtenir el 99% dels sufragis. A més, amb el suport oficial i la coordinació de Palestra, les dones catalanes, encara privades de vot, varen presentar 400.000 signatures d'adhesió que una comissió encapçalada per Pompeu Fabra va presentar al president Macià. L'11 d'agost, l'Estatut de Núria declarava oficialment l'expressió de la voluntat de Catalunya i el 18 el president espanyol Alcalá Zamora el presentava a les Corts.⁵

- a. Busca les fotografies de l'Exposició que pots relacionar-les amb el text anterior.
- b. Per què les dones van haver de fer una campanya de suport a l'Estatut d'Autonomia?
- c. Els hi serà reconegut aquest dret polític? Quan?
- d. Per què els ciutadans no nascuts a Catalunya també faran aquesta campanya?

⁵ Ibid: pàg 14

5. Per acabar..... alguns aspectes de l'obra política de la II República

↔ Llegeix aquests textos i contesta les següents preguntes sobre:

1. Millores socials i culturals	3. Igualtat de gènere
2. Llibertat religiosa	4. L'autogovern de Catalunya

1. Millores socials i culturals

Política cultural de la Generalitat

La cultura era un dels eixos del programa republicà, i no tan sols a Catalunya; no en va, la República a Espanya va ser batejada com la “república dels professors”. I també és cert que la Generalitat va posar l'accent a aconseguir la màxima difusió i popularització dels continguts culturals, que suposava un esforç per democratitzar l'accés a l'educació i la cultura, en el sentit més ampli de tots dos conceptes. Tanmateix, va poder dur al Parlament les Lleis del patrimoni històric, artístic i científic i del Servei de Biblioteques, Arxius i Museus de Catalunya (1934) i la Llei de l'Institut d'Acció Social, Universitària i Escolar de Catalunya (1934), va inaugurar el Museu d'Art de Catalunya.⁶

Una de les tasques més importants que va desenvolupar el govern de la Generalitat republicana, però també del govern central, va ser impulsar una reforma educativa que implicava crear més escoles que en cap altra època. L'ensenyament laic, la preparació de professors i la difusió de la cultura a tot el país va ser l'eix central.

- Explica raonadament per què els governs republicans entenen que és tan important la reforma de l'ensenyament pel país.
- Intenta relacionar aquest programa amb la ideologia republicana que hem comentat anteriorment.
- Per què els partits polítics de dreta seran tan contrària a aquest programa i rebutjaran o parlaran amb menyspreu de la “República de los profesores”?

⁶ Ibid: pàg 53

2. Llibertat religiosa

Relació republicanisme-anticlericalisme

A més d'amic de la revolució, el republicà fos agnòstic o creient, ateu o deïsta, manifestava una antipatia notable cap a l'Església catòlica. Des dels més exaltats als temperats entenien que un dels grans obstacles per a la modernització i l'uropeïtzació d'Espanya havia estat la dominació clerical i que el camí del progrés requeria la secularització de l'Estat i el conjunt de la vida social (...) Un dels postulats de la República és el de la llibertat religiosa. La República serà laica, no tindrà religió oficial a diferència de la monarquia alfonsina sustentada activament per l'Església catòlica. El govern provisional republicà (en espera de la redacció definitiva de la Constitució) ja establirà la llibertat religiosa a l'escola, entesa com a respecte a la consciència de l'infant i del mestre. Aquesta decisió del govern republicà serà una de les més controvertides, juntament amb la de la coeducació, pels sectors religiosos i conservadors del país. No oblidem que la presència de les escoles religioses, masculines i femenines, a Catalunya era molt i molt nombrosa; no només a les capitals i grans ciutats sinó també en petites poblacions on els col·legis de les monges eren molt ben vistos i recolzats per un ampli sector de la població.(...)

PERCENTATGE DE NENS ESCOLARITZATS	1930	1935
Escola religiosa	41%	41%
Escola pública	38,5%	51,5%
Sense escolaritzar	20,5%	7,5%

Font: ajuntament de Tarragona (1932)⁷

- a. Per què creus que gran part de les classes populars tenen com diu el text antipatia a l'Església? Saps algun fet històric a Catalunya anterior a la República que posi de manifest aquest sentiment anticlerical?

- b. Comenta les dades de l'ajuntament de Tarragona. Quina conclusió en treus?

⁷ Ibid: pàg. 61 - 62

c. Quina relació va tenir la reforma religiosa i la de l'ensenyament?

d. Saps quina va ser la posició de l'Església catòlica en relació a la República?

3. Igualtat de gènere

A Catalunya, (...) la lluita pels drets de ciutadania es va convertir en una de les banderes del feminisme històric, tal com es va manifestar en la reivindicació d'un grup de dones catalanes en relació amb les eleccions generals de juny de 1931, en posar en relleu la seva decisió d'exercir els seus drets polítics sense tutela d'un altre: «No és això, no és protecció el que nosaltres demandem: volem que es reconeguin els nostres drets, igual als de l'home».⁸

a. La República va significar un avenç important per a les dones. Què es vol dir amb els "drets de ciutadania" que esmenta el text?

b. Saps quan van poder votar per primera vegada les dones a Espanya?

⁸ Ibid: pàg. 57

- c. El debat al Parlament per aprovar el sufragi universal inclòs el de les dones va ser intens i gens fàcil. Destaquen dues diputades que van tenir protagonisme en aquest debat, Victòria Kent i Clara Campoamor. Busca informació sobre cadascuna d'elles. En quin partit estaven adscrites en el moment del debat i quina posició van tenir respecte el tema. Fes una breu biografia.

4. L'autogovern de Catalunya

A partir del novembre de 1932 s'obrí a Catalunya una etapa en la qual els governs de la Generalitat s'esforçaren a fer realitat les atribucions definides per l'Estatut. L'avenç autonòmic, però, no fou senzill ni ràpid, perquè el traspàs dels serveis fou lent i molt aviat se'n detectaren els límits, tant competencials com financers, que dificultaven l'assoliment d'una autonomia plena.⁹

- a. L'Estatut que es va aprovar al Parlament el 1932 després d'un intens debat va suposar una important retallada respecte la proposta d'estatut que havia presentat la Generalitat, l'Estatut de Núria. Fes una recerca que permeti explicar dos o tres diferències entre l'Estatut de Núria i l'Estatut del 32.

⁹ Ibid: pàg 16

- b. L'aprovació de l'Estatut no va ser fàcil, es va desencadenar una campanya anticatalanista i hi va haver molta oposició al Parlament respecte les reclamacions d'autogovern de Catalunya. En aquest debat va tenir un paper clau Manuel Azaña. Pots investigar quin va ser el seu posicionament al respecte d'aquest tema i quins arguments va explicitar?
- c. Quina importància va tenir per a Catalunya l'aprovació de l'Estatut.
- d. Comenta el text. Quines dificultats va tenir la Generalitat per desenvolupar l'autogovern?
- e. Després d'haver vist i treballat l'exposició, pots fer una síntesi final del que va representar la República, esperances i limitacions, per Espanya i Catalunya?

